

Kamer der Volksvertegenwoordigers.

VERGADERING VAN 1 JUNI 1911.

Ontwerp van wet houdende wijziging van de wetsbepalingen betreffende scheiding van tafel en bed (1).

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE (2) UITGEBRACHT DOOR DEN HEER HOÏOIS.

MIJNE HEEREN,

Een uitgebreid verslag over het aan de Kamer onderworpen ontwerp ware volkomen nutteloos.

Trouwens, de achtbare senator van wien het uitgaat heeft het genoegzaam toegelicht en namens de Commissie voor het Rechtswezen werd in den Senaat een zeer volledig verslag uitgebracht door den achtbaren heer Orban de Xivry; verder heeft de openbare beraadslaging in de Hooge Vergadering het onderwerp ten volle en voorgoed uitgeput.

Overigens nam de beraadslaging geene groote vlucht, daar het ontwerp zelf van bescheiden omvang is.

Het bevat slechts een enkel artikel waarbij, weliswaar, vier bepalingen van het Burgerlijk Wetboek worden gewijzigd.

*
* * *

De eerste der bepalingen van het Burgerlijk Wetboek, waarin het ontwerp wijzigingen brengt, is artikel 310.

De tekst, door den Senaat aangenomen, brengt zelfs vier wijzigingen in den Franschen tekst, waaronder twee van louteren vorm.

De derde wijziging bestaat hierin, dat overspel van wege den man wordt gelijkgesteld met overspel van de zijde der vrouw, wat betreft de beperking van het recht, toegestaan aan den echtgenoot, oorspronkelijk verweerder in den eisch tot scheiding van tafel en bed, echtscheiding aan te vragen na verloop van drie jaren. Bijgevolg wordt de aanvang van artikel 310, in stede

(1) Wetsontwerp, door den Senaat overgemaakt, nr 406.

(2) De Commissie bestond uit de heeren Woeste, voorzitter, HoÏois, Mabilie, Vandervelde en Van Marcke.

van te luiden : « Wanneer de scheiding van tafel en bed, *wegens alle andere oorzaak dan overspel der vrouw*, drie jaren heeft geduurd, » opgesteld als volgt : « Wanneer de scheiding van tafel en bed, uitgesproken *om eenige andere oorzaak dan die van overspel*, drie jaren heeft geduurd. »

Deze verandering in den tekst is volkomen gerechtvaardigd. Het is immers niet te begrijpen waarom, is eenmaal de scheiding van tafel en bed uitgesproken wegens overspel, de toestand van den schuldigen echtgenoot verschillend zou zijn wat aangaat het recht, drie jaren nadien te vragen dat de scheiding van tafel en bed worde vervangen door echtscheiding, naar gelang dat het den man of de vrouw geldt. De echtgenooten van beider kunne behooren te worden behandeld op dezelfde wijze, en dit doet het wetsontwerp, hierin afwijkende van het thans bestaande artikel 310 van 't Burgerlijk Wetboek.

De vierde wijziging in den tekst van dat artikel is van nog meer belang : het is de vervanging van de woorden : « *die ze (de echtscheiding) zal toestaan* » door de woorden : « *kan die toestaan* », volgende op « heeft de echtgenoot die oorspronkelijk verweerder was het recht een eisch tot echtscheiding in te stellen bij de rechtbank. »

Met het thans bestaande artikel 310 is de rechtbank, zoodra de echtgenoot tegen wien de andere echtgenoot de scheiding van tafel en bed heeft doen uitspreken, verplicht den eisch tot echtscheiding na verloop van drie jaren in te willigen, indien de echtgenoot die, uit hoofde van erge feiten, de scheiding van tafel en bed had verworven, er niet onmiddellijk in toestemt de scheiding van tafel en bed te doen ophouden.

Dergelijke bepaling verstoort doorgaans ten zeerste de gewetensbezwaren en de burgerlijke rechten van den echtgenoot die zich genoodzaakt achtte de scheiding van tabel en bed aan te vragen.

Gewoonlijk doet hij het om redenen van godsdienstigen aard : omdat hij katholiek is en dat zijn godsdienst den echtelijken band voor onoplosbaar houdt. En wordt de scheiding van tafel en bed uitgesproken op zijn verzoek, zoo wordt zij tegen zijn dank op brutale wijze veranderd in echtscheiding. Zelf de heer Laurent kwam krachtdadig op tegen dergelijke miskenning van de gewetensrechten van den echtgenoot, slachtoffer van de laakbare handelingen van zijn bedgenoot.

Dikwijls werd ook, om redenen van een anderen aard, de scheiding van tafel en bed verkozen boven echtscheiding : soms is het 't belang der kinderen, soms dit der familiën of ook wel de hoop op een mogelijke latere verzoening... vermits niets volkomen onherstelbaar is, zoolang de echtelijke band slechts gelost doch niet verbroken is. En dat alles wordt met voeten getreden, enkel omdat, drie jaren verstreken zijnde sedert de scheiding van tafel en bed, de schuldige echtgenoot, verre van zijn ongelijk te erkennen en zich te beteren, in zijne doenwijze volhardt en met geweld — vaak met het inzicht er een bejammerenswaardig gebruik van te maken — wil terug verwerven de vrijheid welke hij voor zijn gansche leven had verbeurd toen hij in den echt trad !

Hier dient nog te worden gezegd, dat redenen van geldelijken aard ook,

en wel terecht, invloed kunnen hebben op de beslissing van den echtgenoot die liever scheiding van tafel en bed dan echtscheiding verlangde !

Zooals zij thans wordt begrepen, gezien het bepaalde in artikel 310 van het Burgerlijk Wetboek, zooals zij thans wordt uitgelegd door het Hof van Cassatie, is scheiding van tafel en bed nog slechts echtscheiding na een bepaalden termijn !

Daarom ook had de steller van het door den Senaat aangenomen wetsontwerp, niet aannemende dat het zoo kan blijven duren, eenvoudig voorgesteld, artikel 310 van het Burgerlijk Wetboek te doen wegvallen.

De meerderheid der Commissie nam dit niet aan en hield zich aan den tekst van het ontwerp der Hoogere Kamer.

Overigens verwierp zij vooraf het volgend amendement, haar bij brief overgemaakt door een harer leden :

« Artikel 310 van het Burgerlijk Wetboek te toen luiden als volgt :

» Heeft de scheiding van tafel en bed drie jaren geduurd, dan kan het vonnis worden veranderd in vonnis van echtscheiding, indien een der partijen het aanvraagt.

» Deze eisch kan door de rechtbank slechts om erge redenen worden afgewezen. Deze redenen worden opgegeven in het vonnis. »

De steller van het door de Commissie verworpen amendement had doen opmerken dat het eerste lid van dit amendement niets anders was dan de herhaling van den tekst, aangenomen door de senatoriale Commissie voor het Rechtswezen.

Dit was inderdaad zoo. Doch de steller van het amendement, die daarop de aandacht trok, erkende tevens dat het tweede lid van zijn amendement nieuw was en door de Senaatscommissie niet was opgenomen in haren eigen tekst.

Vóór de stemming van den tekst des Senaats, had de verslaggever aan de Commissie onderworpen de vraag of de laatste woorden van deze zinsnede : « de echtgenoot, die oorspronkelijk verweerder was, heeft het recht een eisch tot echtscheiding in te stellen bij de rechtbank, *en deze kan dien toestaan* » niet dienen te worden vervangen door deze woorden : « *en kan deze die slechts toestaan om eene erge reden, enz.* »

De meerderheid der Commissie was van oordeel, dat het volstond in het verslag te vermelden, dat dit wel degelijk haar gevoelen was. Deze wijze van handelen veroorloofde dat er niets werd veranderd in den door den Senaat aangenomen tekst, zoodat het ontwerp niet moest teruggestuurd worden aan den Senaat — wat eene aanzienlijke vertraging zou verwekken — en derhalve nam de verslaggever volgaarne genoegen met de hem opgegeven schikking.

Overigens is het zonneklaar dat, ware de wetgever thans vanzins de rechtbanken het volstrekt recht te laten, de echtscheiding op te dragen aan den echtgenoot die zich niets heeft te verwijten, en wel alleen omdat zijn schuldige bedgenoot, tegen welken hij drie jaren te voren de scheiding van tafel en bed deed uitspreken, lucht geeft aan zijn lust om aan te vragen dat

deze scheiding van tafel en bed worde veranderd in echtscheiding, het stellig niet der moeite waard zou zijn den bestaanden tekst van artikel 310 te wijzigen. De wet wordt juist veranderd, opdat het vroeger bestaande zich niet meer zou voordoen. De nieuwe tekst schaft artikel 310 niet volkomen af, doch eenvoudig omdat er, naar de meening van hen die denken dat men het niet zoo verre behoeft te drijven, nieuwe en zeer erge redenen kunnen bestaan om, op een gegeven oogenblik en onder bijzonder omstandigheden, eene vroeger uitgesproken scheiding van tafel en bed te veranderen in echtscheiding. Men behoort aan de rechtbanken, zoodra zij na onderzoek van den ganschen toestand — voor de echtgenooten en de uit hunnen echt gesproten kinderen — het bewijs van 't bestaan van deze redenen hebben verworpen, het recht te laten diensengevolge te regelen den juridischen toestand der echtgenooten die zich reeds eene eerste maal tot het gerecht hebben gewend. Buiten dit, moeten de rechtbanken den nog niet gansch verbroken band eerbiedigen, alsmede den wil van den beledigden echtgenoot, die gebruik heeft gemaakt van zijn recht, wanneer hij scheiding van tafel en bed verkoos boven echtscheiding, en het vroeger gewijsde.

Kortom, men verlaat zich wat op de willekeur der rechtbanken. De eisch tot echtscheiding, hun onderworpen drie jaren nadat zij hebben geoordeeld over de feiten die eene echtscheiding van tafel en bed wettigden, is een gansch nieuwe eisch, dien zij als dusdanig moeten beoordeelen. Daar scheiding van tafel en bed uit haren aard slechts eene verzwakking van den echtelijken band is, zoo volgt daaruit dat, wanneer de echtgenoot, die het eerste ongelijk had, vraagt dat het gemeenschappelijk leven worde hernomen na een soort van voldoende proeftijd — door den wetgever bepaald op drie jaren —, de rechters hebben te onderzoeken of de echtgenoot, die den vroegeren eisch tot scheiding van tafel en bed instelde en weigert opnieuw samen te leven, gerechtigd is het te doen. Zoo ja, dan moeten de rechters weigeren den eisch tot echtscheiding aan te nemen. Slechts in het tegenovergesteld geval kunnen zij hem aannemen.

Zooals de achtbare heer Braun, indiener van het voorstel dat de Senaat tot het zijne heeft gemaakt, in den Senaat zegde, behoeven de rechters « goed in overweging te nemen dat echtscheiding ten voordeele van den echtgenoot, die oorspronkelijk verweerder was, slechts kan toegelaten worden uit oorzaak van nieuwe en voldoende erge grieven », door hem ingebracht tegen zijnen echtgenoot die oorspronkelijk eischer was. Behoudens dit, zal het door hen op te lossen vraagstuk, hoe kiesch het in sommige gevallen ook moge zijn, niet meer ingewikkeld, meer lastig zijn dan vele van de zaken waarover zij dagelijks vonnis hebben te strijken.

De heer Roi, een Fransch schrijver die zich met het vraagstuk inliet, schreef aangaande deze bijzondere echtscheiding, dat « de rechtbank ze zal afwijzen telkenmale het bewezen zal zijn, dat de eisch niet enkel is gesteund op het gemeen belang van partijen, van hare kinderen of van de openbare zedelijkheid ». Het inzicht van de Commissie zou nog beter zijn weer te

geven in dezer voege : « men mag den eisch slechts toestaan, wanneer het gemeen belang van partijen, van de kinderen en van de openbare zedelijkheid het bevelen ».

Iets wat de rechtbanken niet uit het oog zullen verliezen, zijn de mogelijke, zelfs de geldelijke gevolgen van de echtscheiding voor den echtgenoot die de scheiding van tafel en bed heeft aangevraagd en verworven, namelijk in zekere bijzondere gevallen, bij voorbeeld wanneer de man, tegen wien zij is uitgesproken, beambte is bij een bestuur dat pensioen betaalt aan niet uit den echt gescheiden weduwen. Vaak is het om niet hare rechten op een mogelijk weduwpensioen te verbeuren, dat vrouwen van beambten bij openbare diensten vragen om scheiding van tafel en bed, en niet om echtscheiding. Wordt, drie jaar nadat zij ze hebben verworven, de echtscheiding niettemin ondanks haar uitgesproken, wanneer hare weigering om het samenleven te hernemen voldoende is gewettigd, dan hebben zij eene des te jammerlijker schade te lijden, daar het doorgaans door middel van kortingen op het loon of de wedde van den man is, dat de weduwpensioenen worden gevestigd en dat bijgevolg de vrouwen, tegen wie de echtscheiding aldus wordt uitgesproken, eensdeels het uitwetsel van deze kortingen hebben ondergaan tijdens den duur van haar huwelijk, en het anderdeels hare vervangsters aan den huiselijken haard zijn, de nieuwe echtgenooten, zoo er wordt hertrouwd, die, weduwe wordend wanneer de man eerst overlijdt, het pensioen genieten, dat voortspruit uit de kortingen afgehouden tijdens den duur van de twee echtverbintenissen.

Zelfs mag men zich afvragen of de bijzondere bepalingen, waaruit volgt dat vrouwen slechts recht hebben op haar weduwpensioen wanneer zij niet uit den echt zijn gescheiden op 't oogenblik dat het pensioen ingaat, niet behoeven te worden omgewerkt op zoodanige wijze, dat beter zijn gevrijwaard de rechten van haar die in de harde noodzakelijkheid verkeerden de echtscheiding te moeten aanvragen en deze verwierven.

Deze nog in leven zijnde achtereenvolgende echtgenooten van een zelfden man, wiens overlijden aanleiding verschaft tot dergelijk pensioen, zouden wellicht een aandeel recht moeten hebben in verhouding tot den duur van hare echtverbintenis met hem, of op het bedrag van de kortingen, voor het vestigen van het weduwpensioen afgehouden van zijn loon of zijn wedde tijdens dezen echt. Doch dit punt behoort niet noodzakelijk te worden geregeld door het aanhangige ontwerp, ofschoon het onderzoek van dit ontwerp gelegenheid verschaft om er op te wijzen.

Men zal zeggen, dat voor den echtgenoot, die oorspronkelijk verweerder was in den eisch tot scheiding van tafel en bed, het nieuw stelsel minder voordeelig zal zijn dan het oude. En men zal geen ongelijk hebben. Doch 't is niet een plicht voor den wetgever de echtscheiding aan te moedigen, des te meer daar tegenwoordig, moet men geloof hechten aan de statistieken, geene behoefte bestaat aan dergelijke aanmoediging.

Dit blijkt uit onderstaande cijfers :

In België zijn uitgesproken 4 echtscheidingen in 1850, 26 in 1840, 29 in

1850, 55 in 1860, 81 in 1870, 214 in 1880, 373 in 1890, 690 in 1900, 901 in 1905 en 1,059 in 1909.

Weliswaar zijn in Frankrijk, tegen 2,550 echtscheidingen in 1885, er reeds 12,585 in 1906, terwijl het bevolkingscijfer nagenoeg onveranderd was gebleven!

Wellicht dient hier te worden aan toegevoegd, dat de eischen tot echtscheiding, gegrond op artikel 510 van het Burgerlijk Wetboek, in ons land gedurende de laatste vijftien rechterlijke dienstjaren bedroegen :

In 1896-1897	40
— 1897-1898	18
— 1898-1899	40
— 1899-1900	12
— 1900-1901	8
— 1901-1902	11
— 1902-1903	19
— 1903-1904	11
— 1904-1905	10
— 1905-1906	13

Zooals men ziet, levert de algeheele of gedeeltelijke intrekking van artikel 510 van 't Burgerlijk Wetboek geen buitengewoon belang op.

*
* *

De tweede bepaling van het ontwerp strekt om artikel 299 van 't Burgerlijk Wetboek van toepassing te maken op de scheiding van tafel en bed. 't Kan verwondering baren, dat vermits de scheiding van tafel en bed werd opgenomen in het Burgerlijk Wetboek als zijnde de « echtscheiding der katholieken », artikel 299 daarop niet van den beginne van toepassing werd gemaakt, en dat, in elk geval, het feit dat daartoe niet werd besloten van in 't begin, niets anders zijnde dan een onvrijwillig verzuim van den wetgever, dergelijk verzuim niet werd goedge maakt zoodra de jammerlijke gevolgen daarvan zijn gebleken.

Artikel 299 bepaalt : « Uit welken hoofde ook de echtscheiding plaats hebbe, buiten het geval van onderlinge toestemming, zal de echtgenoot, tegen wien de echtscheiding verleend is, alle voordeelen, welke de andere echtgenoot, hetzij bij huwelijkscontract, hetzij staande het huwelijk, aan denzelfden gedaan heeft, verliezen. »

Zoodat, om er toe te geraken dat de schuldige echtgenoot, ondanks zijn erg ongelijk ten opzichte van zijn bedgenoot, niet de voordeelen kunne genieten, hem door dezen vermaakt bij huwelijkscontract of anderszins, er dezen laatste slechts overblijft de echtscheiding te kiezen, ofschoon zijn geweten misschien daartegen opkomt en vergt dat hij liever de scheiding van tafel en bed wil!

De Commissie tot herziening van 't Burgerlijk Wetboek had reeds voor-

gesteld de bepaling, die de Senaat thans heeft aangenomen. Deze nieuwigheid is volkomen gebillijkt.

* * *

De derde bepaling van het ontwerp doelt op ontkenning van het vaderschap.

Deze ontkenning is thans als volgt geregeld door artikel 313 van 't Burgerlijk Wetboek :

« De man kan, door zich op zijne natuurlijke onmacht te beroepen, niet ontkennen, dat het kind het zijne is : hij kan dit zelfs niet ontkennen op grond van overspel, ten ware de geboorte voor hem verborgen is gehouden, in welk geval hij zal worden toegelaten om alle zoodanige daadzaken bij te brengen, welke geschikt zijn tot bewijs, dat hij er de vader niet van is. »

Dus, behoudens het gansch bijzonder geval bij artikel 313 van 't Burgerlijk Wetboek *in terminis* bedoeld, wordt de man, zoolang het huwelijk duurt, vermoed en verklaard vader te zijn van elk kind dat zijne vrouw baart.

En zelfs ingeval van verbreking van den echtelijken band, 't is te zeggen ingeval van echtscheiding, wordt hij, die de man was van de uit den echt gescheiden vrouw welke een kind ter wereld brengt, vader van dit kind verklaard, indien het is geboren minder dan driehonderd dagen na de ontbinding van het huwelijk, 't is te zeggen na uitspraak van de echtscheiding door den ambtenaar van den burgerlijken stand.

En toch is het eerste wat de echtscheiding of scheiding van tafel en bed eischende echtgenooten doen, zich van elkander te verwijderen — al ware het slechts om de tegenwerping berustend op verzoening te ontgaan ! En hunne feitelijke scheiding wordt gerechtelijk vastgesteld door de machtiging, aangevraagd en bekomen door de vrouw, eene andere verblijfplaats te hebben dan die van haren man.

Reeds heeft men in Frankrijk en in Nederland begrepen, dat het vermoeden van artikel 313 iets overdreven is, wanneer de echtgenooten feitelijk gescheiden zijn uit kracht van eene gerechtelijke beslissing die de vrouw machtigt niet met haren man te leven en diensgevolge heeft men daar de wetgeving gewijzigd.

Hetzelfde dient ten onzent te geschieden.

Derhalve wordt door den Senaat aan artikel 313 van het Burgerlijk Wetboek het volgende lid toegevoegd :

« Ingeval van vonnis of zelfs van eisch tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, kan de man ontkennen dat het kind, geboren driehonderd dagen na de beslissing, waarbij de vrouw werd gemachtigd eene afzonderlijke woonplaats te hebben, en minder dan honderd tachtig dagen sedert de bepaalde afwijzing van den eisch of sedert de verzoening, zijn kind is. De rechtsvordering tot ontkenning is niet ontvankelijk, indien de vrouw bewijst dat de echtgenooten feitelijk hereenigd zijn geweest. »

Is 't het oogenblik waarop is uitgesproken de beslissing welke de vrouw machtigt eene andere woonplaats te hebben dan die van haren man of wel het oogenblik waarop deze beslissing voorgoed in kracht van gewijsde is

gegaan, dat in aanmerking moet komen om te weten of men, ja dan neen, zal zijn buiten het tijdstip gedurende hetwelk er geene ontkenning meer plaats kan hebben?

Bovenstaande tekst bepaalt in 't bijzonder niets te dien opzichte, omdat hij zich houdt aan 't gemeene recht : 't is het oogenblik waarop de vrouw regelmatig en wettig kan beginnen gebruik te maken van de machtiging, haar verleend door eene gerechtelijke beslissing, dat in aanmerking dient te komen, en geen ander.

*
* *

De vierde bepaling van het ontwerp strekt om aan de van tafel en bed gescheiden vrouw hare volle burgerlijke bevoegdheid toe te staan, alsof zij nooit een echtgenoot hadde gehad en zooals de uit den echt gescheiden vrouw ze bezit.

Zonneklaar is het, dat er geene reden bestaat opdat zij slechts eene beperkte burgerlijke bevoegdheid zou hebben, ten minste indien zij het is die de scheiding van tafel en bed heeft verkregen.

Zoo de Senaat heeft gedacht, dat er geen onderscheid behoorde te zijn tusschen vrouwen gescheiden van tafel en bed, ten welker voordeele deze scheiding werd uitgesproken, en diegene tegen welke dit geschiedde, dan is het in 't belang van derde personen, daar dezer belang er blijkbaar tegen opkomt dat er twee soorten van tafel en bed gescheiden vrouwen bestaan, zoodat, indien zij onderhandelden met eene gescheiden vrouw, zij wellicht zouden moeten nagaan — niet steeds gemakkelijk en wellicht zeer kiesch — of zij het is die de scheiding van tafel en bed en de scheiding van goederen heeft bekomen, dan wel of het vonnis werd geveld tegen haar.

*
* *

Zooals het zich voordoet, is het door den Senaat aangenomen ontwerp een besliste stap vooruit. Daarom ook stemde de Commissie, die het namens de Kamer moest onderzoeken, er mede in en heeft zij de eer de Kamer voor te stellen het op hare beurt goed te keuren.

De Verslaggever,

JOZ. HOÏJOIS.

De Voorzitter,

CH. WOESTE.

